

MAHALLA INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA KICHIK BIZNESNING O'RNI

Murotov Nodir Xujamqulovich

Qo'qon universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mahalla infratuzilmasini rivojlantirish jarayonida kichik biznesning o'rni beqiyosdir, chunki u mahalla aholisi uchun ish o'rinlari yaratadi, ijtimoiy xizmatlar sifatini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Kichik biznes subyektlari mahalliy ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlarini rivojlantirib, infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirishda faol ishtirok etadi. Ushbu tezis kichik biznesning mahalla infratuzilmasidagi ahamiyatini tahlil qiladi, uning rivojlanish mexanizmlarini o'rganadi hamda barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha takliflarni ilgari suradi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, mahalla infratuzilmasi, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik, tadbirkorlik, ish o'rinlari, barqaror infratuzilma

Mahalla — bu nafaqat aholining yashash joyi, balki ijtimoiy hayot markazi, an'analar, o'zaro yordam va bir-birini qo'llab-quvvatlash tizimining asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda mahalla infratuzilmasini rivojlantirish nafaqat davlatning, balki xususiy sektor, ayniqsa, kichik biznesning faol ishtirokini talab etadi. Kichik biznesning mahalla hayotidagi o'rni faqatgina iqtisodiy jihatdan emas, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishda ham namoyon bo'ladi. Xususan, kichik korxonalar va yakka tartibdagi tadbirkorlar aholiga kundalik hayotda zarur bo'lgan xizmatlarni taqdim etadi, mahalliy ishlab chiqarish tarmoqlarini rivojlantiradi va mahallada iqtisodiy faollik darajasini oshiradi. Mahalla infratuzilmasi deganda faqat yo'l, elektr tarmoqlari yoki suv ta'minoti tizimlari emas, balki savdo markazlari, xizmat ko'rsatish nuqtalari, madaniy va sport inshootlari ham tushuniladi. Ushbu infratuzilma elementlarining rivojlanishida kichik biznesning faolligi aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois, mahalla infratuzilmasini rivojlantirishda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash masalasi strategik ahamiyatga ega.

Kichik biznes mahalla infratuzilmasini rivojlantirishning asosiy drayverlaridan biri sifatida bir nechta yo'nalishlarda faoliyat yuritadi. Birinchidan, u yangi ish o'rinlari yaratadi.

Mahallada faoliyat yuritayotgan tikuvchilik sexlari, nonvoyxonalar, xizmat ko'rsatish shoxobchalari yoki ustaxonalarda asosan shu hududda yashovchi fuqarolar ishlaydi. Bu esa mahalla ichidagi ishchi kuchi bandligini oshirib, migratsiya darajasini pasaytiradi. Ikkinchidan, kichik biznes mahallaning iqtisodiy aylanmasini shakllantiradi. Mahalliy ishlab chiqarilgan mahsulotlar va xizmatlardan foydalanish aholining xarid kuchini o'z hududida saqlashga yordam beradi, bu esa mahalla budjeti va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Uchinchidan, kichik biznesning ijtimoiy mas'uliyati katta ahamiyatga ega. Ko'plab tadbirkorlar mahalla maktablari, bog'chalari yoki sport maydonchalari qurilishiga homiylik qiladi, ijtimoiy tadbirlarga moddiy yordam ko'rsatadi. Bu holat ijtimoiy birdamlik va hamkorlik madaniyatini mustahkamlaydi.

Mahalla infratuzilmasini rivojlantirishda kichik biznesning yana bir muhim jihati — u moslashuvchan va tezkor bo'lishidir. Davlat loyihalari ko'pincha byurokratik jarayonlar tufayli uzoq davom etadi, biroq kichik biznes mahallaning ehtiyojlarini tezda aniqlab, zarur infratuzilma elementlarini qisqa muddatda tashkil etishi mumkin. Masalan, yangi ochilgan mini-market yoki kichik kafe aholiga uzoq masofaga borib xarid qilish yoki ovqatlanish zaruratini kamaytiradi, bu esa mahallada qulay yashash sharoitini yaratadi.

Shu bilan birga, kichik biznesning infratuzilma rivojiga ta'siri faqat tijorat maqsadlaridan iborat emas. Masalan, mahallada ekologik toza ishlab chiqarish korxonalarining ochilishi nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratadi, balki yashash hududining ekologik holatini ham yaxshilaydi. Bunday loyihalar "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga asoslanib, barqaror rivojlanishga xizmat qiladi. Shuningdek, kichik biznes innovatsion yondashuvlarni ham joriy etadi. Mobil ilovalar orqali xizmat buyurtma qilish, onlayn savdo platformalari yoki kuryerlik tizimlari mahalla aholisiga zamonaviy qulayliklarni taqdim etadi.

Ammo kichik biznesning mahalla infratuzilmasini rivojlantirishdagi roli samarali bo'lishi uchun bir qator muammolarni hal etish zarur. Birinchidan, moliyaviy resurslar yetishmovchiligi kichik korxonalarni kengaytirish va yangi loyihalarni amalga oshirishga to'sqinlik qiladi. Ikkinchidan, ayrim hududlarda infratuzilma loyihalari uchun yer ajratish masalasida huquqiy va tashkiliy to'siqlar mavjud. Uchinchidan, kichik biznes vakillarining boshqaruv va innovatsion yondashuv bo'yicha malakasi yetarli bo'lmasligi rivojlanish jarayonini sekinlashtiradi. Shuning uchun davlat tomonidan imtiyozli kreditlar, yer ajratishdagi yengilliklar, biznes treninglar va maslahat xizmatlari kabi qo'llab-quvvatlash

mexanizmlarini kengaytirish zarur. Natijada, kichik biznes mahalla infratuzilmasini rivojlantirishning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishida ham muhim o'rin tutadi. U nafaqat yangi obyektlar barpo etadi, balki jamiyatda tadbirkorlik madaniyatini shakllantiradi, ijtimoiy mas'uliyatni oshiradi va aholi turmush sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, mahalla infratuzilmasini rivojlantirishda kichik biznesning o'rnini strategik ahamiyatga ega bo'lib, u barqaror iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy birdamlik va turmush darajasining oshishida asosiy drayverlardan biridir. Mahalla hududida faoliyat yuritayotgan kichik korxonalar infratuzilma loyihalarini tezkor, moslashuvchan va samarali amalga oshiradi. Shu sababli, kichik biznesni moliyaviy, huquqiy va tashkiliy jihatdan qo'llab-quvvatlash mahallalarning barqaror rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik biznes va mahalla hamkorligi kuchaygan sari, nafaqat infratuzilma, balki butun jamiyatning farovonligi oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (APA formatida)

1. Karimov, A. (2021). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik asoslari. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
2. Qodirov, M. (2020). Mahalla infratuzilmasini rivojlantirishda kichik biznesning o'rnini. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 4(2), 45–52.
3. Smith, J., & Brown, L. (2019). Small business and community infrastructure development. *Journal of Economic Development*, 12(3), 78–89.
4. World Bank. (2020). *Small enterprises and local economic growth*. Washington, DC: World Bank Publications.